

Täysistunto

Tiistai 3.12.2019 klo 14.01—15.37

8. Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten välisestä huoltovarmuudesta Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten väliseen puolustusmateriaalialaa koskevaan yhteistyösopimukseen liitetyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä puolustusmateriaalialan teollisuuden yhteistyön tukemisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 1 ja 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 92/2019 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

14.05 **Puolustusministeri Antti Kaikkonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä hallituksen esitys eduskunnalle Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten välisestä huoltovarmuudesta. Eduskunnan ratifioitavaksi on lähetetty Suomen, Ruotsin ja Norjan välinen valtiosopimus koskien maanpuolustuksen huoltovarmuutta maiden välillä. Sopimus on huoltovarmuutta koskeva alakokonaisuus yhtenä osana [Hälinää — Puhemies koputtaa] vuonna 2015 uudistettua pohjoismaista yhteistyösopimusta puolustusmateriaalialalla. Sopimuksessa on kyse huoltovarmuuden päivityksestä tehdyn Nordfco-huoltovarmuustyöryhmän työn perusteella. Aiemmin eduskunta on jo käsitellyt pohjoismaisia yhteishankintoja koskevan liitesopimuksen, ja lisäksi on vireillä vientivalvontaa koskeva vastaavanlainen liitesopimus, joka on vielä neuvottelujen kohteena.

Nyt puheena oleva huoltovarmuutta koskeva liitesopimus allekirjoitettiin kolmen Pohjoismaan välillä Visbyssä huhtikuussa 2019. Sopimus uusii kolmen Pohjoismaan osalta aiemmat huoltovarmuuslausekkeet edellisestä, vuoden 2001 valtiosopimuksesta. Tanska on aiemmin vetäytynyt valmistelusta, mutta on ilmaissut halunsa liittyä myöhemmin mukaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Anteeksi, ministeri Arhinmäki — [Naurua] korjaan, ministeri Kaikkonen. Oli aikomus huomauttaa juuri sinne suuntaan ja muutamaa muutakin täällä. Jostain syystä kuuluu kummallinen kuhina joka puolelta salia, ei ainoastaan Arhinmäen suunnasta. Voisitteko olla hiljaa ja keskittyä ministeri Kaikkosen puheenvuoroon? — Olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2019 vp

Arvoisa puhemies! Tämä on kyllä muutenkin ollut hämmentävä päivä, mutta... [Puhemies: Kyllä! — Leena Meri: Te olette Arhinmäen kanssa niin saman näköisiä!] — Kyllä. — [Puhemies koputtaa] Tämä sopimus siis uusii kolmen Pohjoismaan osalta aiemmat huoltovarmuuslausekkeet edellisestä, vuoden 2001 valtiosopimuksesta. Tanska on aiemmin vetäytynyt valmistelusta, kuten totesin, mutta on ilmaissut halunsa liittyä myöhemmin mukaan. Tanskan ja Suomen suhdetta jäävät koskemaan toistaiseksi vuoden 2001 valtiosopimuksen ehdot.

Tämä sopimus on luonteeltaan valtiosopimus, ja se on kehys maiden välisille huoltovarmuusaihepiirin velvoitteille ja yhteistyölle. Sopimuksessa sovitaan maanpuolustuksen huoltovarmuuden järjestämisestä, kehittämisestä ja käytännön toimenpiteistä, ja siinä on lausuttuna keskinäisen huoltovarmuustuen periaate. Sopimus koskee tavaroita ja palveluita maanpuolustuksen käyttöön, ja se on siten katteeltaan huomattavasti laaja-alaisempi kuin aiempi valtiosopimus. Se sisältää sekä normaali- että myös poikkeusolojen ja kriisiaikojen määräyksiä. Sopimus on päivitetty paremmin vastaamaan nykypäivää ja ottamaan huomioon myös EU:n muuttunut hankintasäätely. Sopimus on alisteinen kansalliselle lainsäädännölle.

Jo aiemman huoltovarmuusjärjestelyn perusteella on voitu tukea pohjoismaisen ampu-
matarvikeyhtiön eli niin sanotun Nammo-konsernin luomista osana maiden välistä teollisuusyhteistyötä. Nammon omistavat puoliksi Patria ja Norjan valtio. Nammo-yritys on meille huoltovarmuudellisesti varsin tärkeä tykistön ampumatarvikehuollon kannalta. Myös Vihtavuorella tapahtuva ruudinvalmistus kuuluu Nammo-konserniin.

Tällä hallituksen esityksellä, arvoisa puhemies, toteutamme vuoden 2017 puolustuslonteon linjausta jatkaa puolustusmateriaalialalla teollisuusyhteistyötä ja hankevalmistelua ja hallitusohjelman kohtaa, jossa todetaan, että ”huoltovarmuus turvataan kaikissa olosuhteissa”.

14.08 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä toimitusministeri, puolustusministeri Kaikkonen, joka asian esitteli! Tämä on asia, joka on ollut itse asiassa hyvin pitkään jo valmistelussa Pohjoismaiden välillä. Tämä alkoi jo vuonna 2011 Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin puolustusministereiden toimesta. Silloin lähdettiin liikkeelle uudistamaan vuoden 2001 sopimusta niin kuin tuossa edellä kerrottiin. Tarkoituksena on siis hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti puolustusmateriaalialan yhteistyömahdollisuuksia ja välttää toimintojen tarpeetonta päällekkäisyyttä. Sopimusjärjestely on siis kehys yhteistyölle niin kuin ministeri Kaikkonen edellä kertoi.

Pohjoismaisen puolustusalan huoltovarmuusesitys eli tietynlainen liitesopimus on nyt eduskunnan käsittelyyn tulossa, ja tämä on asia, joka varmasti eduskunnassa on tämän päivänkin tapahtumien jälkeen syytä ripeästi käsitellä.

Ennen muuta kiinnittäisin itse huomiota tämän asian valmistelussa esille nousseisiin PIAN eli Suomen Puolustus- ja Ilmailuteollisuusyhdistyksen huomioihin. He ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että teollisuutta koskevat toteuttamisjärjestelyt valmisteltaisiin yhteistyössä pohjoismaisten teollisuusyhdistysten kanssa samoin kuin että vientilupapolitiikan harmonisointi on tarpeen, mikäli tuotantoa keskitetään. Tämä on tietysti kysymys, joka on noussut nyt keskusteluissa esille, että meillä on jossain määrin erilaista vientilupapolitiikkaa Pohjoismaiden välillä mutta laajemminkin EU:n sisällä. Olisi äärimmäisen tärkeää, että jatkossa me noudattaisimme yhteistä, mahdollisimman yhtenäistä eurooppalaista vientilupapolitiikkaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2019 vp

Tänään eronpyynnön jättäneen ex-pääministeri Rinteen hallitusohjelman kirjaus on itse asiassa aiheuttanut jonkin verran hämmennystä, ja se on siis kohdassa ”Suomi rakentaa rauhaa”, jossa on kirjoitettu jollain tavalla vähän uusin sanankääntein aiemmasta toiminnasta ja toimintaympäristöstä ja toimintakäytänteistä, joita meillä aseviennissä on ollut. Kun nyt pääministeri Rinne on menettänyt eduskunnan enemmistön luottamuksen ja tänään pyytänyt eroa itselleen mutta myös koko hallitukselle, on tärkeää, että uusi hallitus selkeyttää vientilupapolitiikkaansa ja tekee siitä ennakoitavaa. Kysyisin toimitusministeri Kaikkoselta: oletteko te havainnut tällaista muutosta vientilupapolitiikassa ja siinä käsitteilyssä ja nimenomaan niissä kirjauksissa, jotka ovat koskeneet tätä pitkää aikajännettä, joka suomalaisen puolustusteollisuuden vientiluvissa on ollut?

Arvoisa puhemies! Toivon, että myös näitä kokonaisuuksia tarkastellaan, kun Suomeen muodostetaan uutta hallitusta Rinteen menetettyä eduskunnan luottamuksen.

14.12 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Keskustalle on tärkeää, että ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme on rakentavaa, pitkäjänteistä ja että sitä tehdään kansainvälisessä yhteistyössä. Sitä on katsottava yli vaali- ja hallituskausien. Pitkäjänteisestä kansainvälisestä työstä on kyse tässä hallituksen esityksessä, jolla uudistetaan vuonna 2001 tehtyä valtiosopimusta. Esityksessä todetaan, että sopimus edistää puolustusalan huoltovarmuutta Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä ja sopii hyvin pohjoismaisen puolustusyhteistyön edistämiseen. Tarkoituksena on hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti puolustusmateriaalian yhteistyömahdollisuuksia ja välttää toimintojen tarpeetonta päällekkäisyyttä.

Arvoisa puhemies! Tärkeänä seikkana tässä sopimuksessa on myös se, että se esityksen mukaan on elinkeinoelämällemme myönteinen, koska selkeät huoltovarmuusjärjestelyt mahdollistavat tehokkaamman teollisuuden toiminnan ja Pohjoismaiden yritysten toiminnan. Tällainen pohjoismainen yhteistyö on tärkeää ja arvokasta. Hallituksen esitys nojautuu valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon vuodelta 2012, jonka mukaan pohjoismaista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä tiivistetään.

Arvoisa puhemies! Näin itsenäisyyspäiväviikolla on ilo lausua muutama sana myös ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme ja maamme puolustuksen perustasta. Maamme itsenäisyyden turvaamisessa on ollut ja tulee aina olemaan syvimmiltään kyse asenteesta, arvoista ja tahdosta. On tärkeää, että vaalimme maanpuolustustahtoa ja opetamme ja kasvatamme lapsiamme, nuoriamme — joita myös tuolla lehterillä tänään on — arvostamaan maanpuolustusta ja toimimaan rakentavasti isänmaamme itsenäisyyden puolesta. Pienenä kansana emme selviydy muutoin kuin siten, että yksituumaisesti ja yhdessä haluamme pitää kiinni uskottavasta maanpuolustuksesta ja pyrimme hoitamaan asioita sillä tavalla, että kunnioitamme ja arvostamme jokaista ihmistä, myös sellaista ihmistä, joka ajattelee eri tavalla. Tähän kuuluu rakentava, pitkäjänteinen ja tosiasioihin perustuva yhteistyö ulkovaltojen kanssa.

Arvoisa puhemies! Uskottava maanpuolustuksemme perustuu yleiseen asevelvollisyyteen ja hyvin koulutettuun reserviin. Siksi on erityisen arvokasta ja hienoa, että maassamme on pitkäjänteisesti haluttu huolehtia myös reservin kouluttamisesta ja kertausharjoituksista.

14.16 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Uskottava maanpuolustus on varmin tae siitä, että saamme elää hyviä rauhan vuosia myös tulevaisuudessa. Huoltovarmuus on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2019 vp

aivan keskeinen osa puolustuskykyä ja sen varmistamista, että kriisin sattuessa pystymme kaikki kansakuntaa kohtaavat vaarat estämään. On erittäin tärkeää, että ampumatarvikehuolto on voitu varmistaa tällä hyvällä yhteispohjoismaisella toiminnalla ja myös sillä, että Suomessa ruudintuotanto on turvattu niin, että niin jalkaväen kuin tykistönkin aseisiin saadaan riittävästi ampumatarvikkeita, mikäli tarve joskus vaatii. Ja kun tämä on hyvin varmistettu, niin sitä tarvetta silloin todennäköisemmin ei tule.

Tässä edellä edustajat Heinonen ja Aittakumpu puhuivat hyvin ja sillä tavoin laajasti, että en käy kertaamaan näitä tärkeitä näkökulmia, joita he nostivat esiin. Kun toimitusministeristön puolustusministeri on täällä paikalla vastaamassa kysymyksiin, haluaisin tiedustella sitä, että kun tosiaan tässä sopimuksessa myöskin toisen Pohjoismaan hallussa olevaan puolustusvälinetuotantoon toinen sopijakumppani saa ikään kuin tällaisen etuosto-oikeuden, etuotto-oikeuden, tilanteessa, jossa maa on joutunut kriisiin, niin koskeeko tämä sopimus samalla tavalla myös sellaisia esimerkiksi vaikkapa hävittäjissä käytettäviä ilma- ja ilmaan -torjuntaohjuksia, joita Pohjoismaat eivät itse tuottaisi mutta joita Pohjoismailla voi olla varastossa ja jotka voisivat olla käytettävissä sitten toisen Pohjoismaan hävittäjissä myöskin kriisin eskaloituessa? Elikkä tästä, arvoisa puhemies, kuulisin mielelläni puolustusministeriltä vielä tarkemmin.

14.18 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä ja kollegoille hyvistä puheenvuoroista tässä edellä. Pitkäjänteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka on tosiaan Suomen etu, ja kun katsotaan, miten maailma on tässä viime aikoina kehittynyt, voidaan todeta, että se, että meillä on tehty tällaista pitkäjänteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, on tuottanut sen, että me olemme ehkä paremmassa asemassa kuin jotkut muut maat. Sitä on siksi syytä jatkaa ja tehdä sellaista politiikkaa, joka nauttii myös laajaa hyväksyttävyyttä tässä maassa.

Mitä tähän esitykseen tulee, niin se parantaa huoltovarmuuden lähtökohtia tämän päivän verkottuneessa maailmassa ja ylläpitää ja kehittää tiivistä yhteistyötä meille tosi tärkeiden ja luontevien yhteistyökumppanien kanssa. Hyvä näin ja hyvä, että tällaista edistetään.

14.19 Johannes Yrttiaho vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten väliseen, puolustusmateriaalia koskevaan yhteistyösopimukseen tehdyn liitesopimuksen Suomen, Norjan ja Ruotsin hallitusten välisestä huoltovarmuudesta. Valtiosopimustasoinen pohjoismaainen huoltovarmuusliite allekirjoitettiin puolustusministerikokouksessa Visbyssä huhtikuussa 2019. Liitteessä sovitaan huoltovarmuuden järjestelyistä sekä siitä, miten ja millä edellytyksillä osapuolet voivat pyytää ja saada huoltovarmuudellista tukea toisiltaan. Sopimus on osa pohjoismaisen puolustusyhteistyön edistämistä. Nyt tämä sopimus on siis asianmukaisesti tulossa eduskunnan käsittelyyn.

Arvoisa puhemies! Näin ei ole menetelty aiemmissa ja monin verroin suuremmissa puolustusyhteistyötä koskevissa sopimuksissa. Näin itsenäisyyspäivän alla on syytä nostaa esille niin sanottu Nato-isäntämaasopimus, joka solmittiin syksyllä 2014 Walesin Nato-huippukokouksen yhteydessä. Sen allekirjoitti silloin Puolustusvoimien komentaja Jarmo Lindberg, mutta sopimusta ei koskaan tuotu eduskunnan hyväksyttäväksi. [Markus Mustajärven välihuuto] Virallinen tulkinta on kai ollut, että kyse ei olisi valtiosopimuksesta vaan yhteisymmärryspöytäkirjasta. Kuitenkin Ruotsissa tämä sama sopimus vietiin valtio-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2019 vp

päivien käsittelyyn ja hyväksyttäväksi. Ruotsi oli lisäksi liittänyt siihen varauksia. Valtio-päivillä vasemmistopuolue ja ruotsidemokraatit vastustivat sopimusta. Suomessa eduskunta ei siis ole päässyt asiaa käsittelemään.

Tosiasiasa isäntämaasopimuksessa on kyse valtiosopimuksesta. Sen paljastaa sopimuksen sisältö, joka on nyt tätä käsittelyssä olevaa pohjoismaista valtiosopimusta huomattavasti raskaammin Suomea puolustusasioissa sitova ja maan kansainväliseen asemaan vaikuttava. Sanoisin, että isäntämaasopimus voi jopa käytännössä rajata Suomen itsenäisyyttä ja suvereenisuutta. Ulko- ja turvallisuuspoliittisesti se on joka tapauksessa Suomen etujen vastainen. Sopimuksen mukaan Naton sotilaalliseen toimintaan isäntämaassa voi kuulua sotilaallinen toiminta, ”taistelun tai sotilaallisen toimen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavan torjuntatoimen toteuttaminen, myös hyökkäys, siirtyminen, huolto ja taisteluharjoitukset”. Nato tai sen jäsenmaa, joka mitä ilmeisimmin on tässä tapauksessa Yhdysvallat... [Puhemies koputtaa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Yrttiaho, pysytäänkö päivän aiheessa?

Kyllä, hyvin kiinteästi, arvoisa puhemies! — ...voi isäntämaasopimuksen nojalla myös saada Suomesta sotilastukikohtia näille edellä mainituille sotilaallisille toimille. [Timo Heinonen: Miten liittyy tähän?] Nämä tukikohdat Suomi rakentaa, rahoittaa ja varaa vieraan vallan käyttöön.

Arvoisa puhemies! Jos nyt käsittelyssä oleva pohjoismainen huoltovarmuussopimus tuodaan valtiosopimuksena eduskunnan käsittelyyn, miksi isäntämaasopimusta ei ole tuotu? Päätösvalta isäntämaasopimuksen suhteen jätettiin puolustushallinnolle, armeijalle, kenraaleille. Samaan tapaan on toimittu Hornetit korvaavassa HX-hankkeessa. Pyysin nähtäväkseni talouspoliittisen ministerivaliokunnan 1.10.-pöytäkirjan, jossa oli puollettu HX-hankkeen tosiasiallista hinnankorotusta 10 miljardiin euroon hallitusohjelman ja puolustuspoliittisen selonteon vastaisesti — tästähän puolustusministeri Kaikkonen on tehnyt eduskunnalle suullista selkoa. En näitä asiakirjoja saanut, vaan ne salattiin puolustushallinnon päätöksellä.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto on marraskuussa puoluekokouksessaan hyväksynyt tavoiteohjelmaansa tavoitteen, jonka mukaan Suomen tulisi irrottautua isäntämaasopimuksesta. Kyseisen sopimuksen irtisanomisaika on 6 kuukautta. [Puhemies koputtaa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt, edustaja Yrttiaho, tähän huoltovarmuuteen.

Arvoisa puhemies! Viedäänkö Suomea nyt oikealle vai vasemmalle?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt viedään huoltovarmuuteen keskustelua.

Jos viedään vasemmalle, tulee puolustusasioissa menettelytapojen ja myös linjan muutua. Isäntämaasopimus ja HX-hanke tulee saattaa eduskunnan avoimeen käsittelyyn. — Kiitos.

14.24 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa puhemies! Tässä on tullut hyviä puheenvuoroja, ja on helppo yhtyä edustaja Heinosen puheenvuoroon.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2019 vp

Myöhemmin joku mainitsi tuosta vientilupapolitiikasta. On erittäin tärkeää, että se on yhtenäinen. Sen pitäisi olla yhtenäinen laajemmallakin alueella, ettei käy niin, että me jäämme tai meidän teollisuutemme jää ilman.

Nyt kun toimitusministeri Kaikkonen nosti esiin huoltovarmuuden, niin jos sallitte, esitän hänelle pienen kysymyksen liittyen huoltovarmuuteen:

Elikkä puolustusteollisuus, jossa valmistetaan luoteja, on tällä hetkellä myöskin tavalansa pikkasen uhan alla. Unionin alueella toimivista patruunatehtaista valtaosa on yksityisiä tehtaita, joissa valmistetaan sekä siviili- että viranomaistuotteita samoilla tuotantolinjoilla. Siviilituotannon osuus tuotannosta on noin 70—90 prosenttia, minkä johdosta tehtaot eivät olisi enää kaupallisesti kannattavia lyijyammuskiellon jälkeen. Siviilituotannon tyrehtyminen puolestaan sulkisi nopeasti merkittävän osan tuotantolinjoista, minkä myötä niitä ei enää kriisitilanteessa kyettäisi ottamaan viranomaistuotantoon. Myöskään ammattitaitoista työvoimaa ei olisi enää käytettävissä.

Suomen puolustus perustuu osaavaan, harjaantuneeseen reserviin. Oletteko te ottamassa huomioon myöskin tämän lyijykiellon mahdolliset vaikutukset tässä yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa ja turvaatteko reserviläisten ampumaharrastuksen jatkumisen?

14.26 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa toimitusministeri Kaikkonen! Edustaja Yrttiaho liitti tähän yhteyteen keskustelun Natosta ja Naton kanssa tehdystä isäntämaasopimuksesta. Pitää sanoa, että ymmärrän, että silloin vanhaan aikaan, kun itänaapurimme oli Neuvostoliitto, jossa oli kommunistinen systeemi kaikkine ihanoiksineen — piikkilankaparatiisi, toisin ajattelevien vainoaminen, ihmisoikeuksien polkeminen — Suomen äärivasemmisto, joka jakoi saman ideologian, oli tuimasti Natoa vastaan — Natoa, joka oli läntisten demokraattisten maiden puolustusjärjestö [Jussi Saramon välihuuto — Puhemies koputtaa] ja joka jo olemassaolollaan turvasi myös Suomen turvallisuutta — mutta tänä päivänä, kun Venäjällä on vallassa äärioikeisto, jonka ideologiassa ei ole mitään, mikä voisi olla sukua kommunisteille tai heidän perillispuolueelleen, [Jussi Saramon välihuuto — Puhemies koputtaa] pitää ihmetellä, mistä se kenkä vielä puristaa, kun tämänkin päivän Suomen äärivasemmisto on jatkuvasti Natoa arvostelemassa. Naton tilanne ei ole hyvä, kuten me kaikki tiedämme, mutta on se nyt kuitenkin hyvä, että tällainen läntisten demokraattisten maiden puolustusjärjestö on olemassa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt, arvoisat edustajat, aiheena ei ole Nato, isäntämaasopimus tai Neuvostoliitto vaan huoltovarmuus ja puolustusmateriaalia koskevat asiat, ja siitä antaa esimerkin edustaja Kanerva.

14.27 Ilkka Kanerva kok: Arvoisa puhemies! Ajattelin kyllä vähän puhua myös omista ajatuksistani todetakseni sen, että huomasin hetki takaperin vasemmistoliiton omassa puoluekokouksessaan linjanneen isäntämaasopimusta koskevan kantansa tavalla, jonka edustaja Yrttiaho täällä toi ilmi. Tämän on täytynyt olla varsin kiusallinen kysymys hallitukselle, jonka pääministerin tiedän olevan hyvin tarkka portinvartija ulkopoliittisen linjan suhteen, ja eräs hallituspuolue kuitenkin toimii hallituksen ulkopoliittista ohjelmalinjausta vastaan ja esiintyy myöskin täällä tätä linjausta vastaan — pidän sitä kummallisena ja outona — perustellen sitä erityisesti vielä sillä tavoin, joka ei pidä yhtä totuuden kanssa siitä, millä tavoin isäntämaasopimuksen käytännössä Suomessa on tarkoitus toimia, ja jossa annetaan myöskin erheellinen kuva siitä, miten eduskunta on tätä asiaa käsitellyt. Sekä puo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2019 vp

lustusvaliokunta että ulkoasiainvaliokunta ovat nämä kysymykset käsitelleet omilta kohdiltaan läpi [Markus Mustajärvi: Ei ole päätöksiä!] ja todenneet, että ei ole aihetta enempään toimenpiteisiin kuin mitä asianomaisten valiokuntien kuulemisissa on tullut esille. [Markus Mustajärvi pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Emme lähde nyt debattiin sen suuremmin. Vielä on yksi puheenvuoro listalla, mutta sinne perään mahtuu, jos lyhyesti puhuu.

14.29 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Minäkin omia ajatuksiani tässä haluaisin sanoa tähän samaan aiheeseen. Huoltovarmuudesta on varmasti kysymys, mutta viime kädessä, jos Suomi pohdiskelee näitä kansainvälisiä yhteistyökuvioitaan, lähtökohtanaan täytyy aina olla se, että Suomen oma turvallisuusintressi tässä määrittää sen. Se on se ainoa kestävä lähestymistapa, pohdimme näitä yhteistyöasetelmia miten tahansa.

Se on siinä se ongelma, että jos yhteistyö menee liian pitkälle sellaisten osioiden kanssa, joista saattaa syntyä tulkintaa siitä, mikä se mahdollisesti jonkun kolmannen osapuolen näkemys on, mitä tässä tehdään. Siinä on meillä tietysti riskimme. Mutta niin kauan kuin me puhumme kansainvälisestä yhteistyöstä, myöskin sotilaallisesta yhteistyöstä, sen täytyy pohjautua ainoastaan siihen tilannearvioon, mikä on Suomen turvallisuuden kannaltaärkevintä ja parasta. Tämä on se lähtökohta kaikissa näissä sopimuksissa. [Ilkka Kanerva: Juuri näin!]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja vielä edustaja Yrttiaho.

14.30 **Johannes Yrttiaho vas:** Arvoisa puhemies! Niin, tätä isäntämaasopimustahan ei ole mainittu hallitusohjelmassa. [Timo Heinonen: Nythän se on auki!] Ja edustaja Kanervalle: Eduskuntahan ei ole tästä sopimuksesta tehnyt päätöstä. Se on toki varmasti esitelty mainituissa valiokunnissa, mutta kyllä tämän suuruusluokan, tämän painoarvon sopimus ilman muuta edellyttäisi eduskunnan päätöstä ja sopimuksen käsittelyä valtiosopimuksena, niin kuin tämä nyt puheena oleva, paljon paljon vähämerkityksisempi sopimus viedään läpi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt ministeri Kaikkonen, 3 minuuttia.

14.30 **Puolustusministeri Antti Kaikkonen:** Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen kysyi asevientilinjasta. No nyt jos etsitte jotakin suurta suunnanmuutosta, niin mielestäni sellaista ei ole, mutta varmaan joka hallituksella on omat painotuseronsa, ja selvää on, että tämä hallitus on pitänyt ihmisoikeuksia arvossaan. [Timo Heinonen: Eikö edellinen?] — Varmasti edellinenkin, mutta jos vertaa näitten hallitusten ohjelmia, niin ehkä tänään päätätäneen Rinteen hallituksen ohjelma saattoi olla vielä väkevämmin esillä. Meillehän ei ehtinyt tulla kovin paljon käytännön esimerkkejä käsitellyistä asevientilupapäätöksistä, ja siinä mielessä tämä vertailu jäi vähän lyhyeksi. Mutta ehkä nyt tuo Turkki-tapaus oli sellainen: hallitus linjasi, että uusia asevientilupia ei myönnetä, sen jälkeen kun Turkki hyökkäsi Syyriaan. Henkilökohtaisesti olen omalla päätökselläni hieman aiemmin evännyt patruunoitten viennin Turkkiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2019 vp

Edustaja Aittakumpu, korostitte huoltovarmuuden merkitystä ja pohjoismaista yhteistyötä. Tähän puheenvuoroon on helppo yhtyä. [Ilkka Kanerva: Oikein! — Timo Heinonen: Oikein!]

Edustaja Autto kysyi etuosto-oikeudesta, että mitä kaikkea se koskee. Soveltamisalue on kyllä laaja tässä sopimuksessa, eli periaatteessa siellä on monenkinlaisia huoltovarmuuteen liittyviä mahdollisuuksia. Käsitykseni on se, että jos tulee käytännön tilanne, mistä on epäselvyyttä, osapuolet keskustelevat sitten tämän sopimuksen pohjalta siitä, mihin päädytään jossain yksittäisessä kysymyksessä.

Täällä useammassa puheenvuorossa tuli tuki ylipäätään pohjoismaiselle yhteistyölle. Nordefco-yhteistyöhän täytti juuri 10 vuotta. Sille on käsitykseni mukaan aika hyvä, laaja tuki eri Pohjoismaissa, ja asteittain tuota yhteistyötä viedään eteenpäin sen mukaan, miten poliittinen tuki löytyy ja mitä tarve vaatii.

Sitten oli kysymys vuoden 2014 isäntämaasopimuksesta, ja se näyttäisi virittävän keskustelua enemmänkin. Kun en ole vastuussa siitä, mitä 2014 toimineen hallituksen ministerit ovat tänne tuoneet, en lähde siihen keskusteluun sen syvemmälle. Tästä asiasta olen osaltani ollut vastuussa ja pari tuntia sitten lopettanut Rinteen hallitus myöskin. Se on tuotu valtiosopimuksena eduskunnan käsittelyyn, ja se on nyt sitten eduskunnan käsissä, mitä tälle asialle tehdään. Toivon... Tai ehkäpä en toivo mitään, kun olen toimitusministeri nykyään. [Naurua] Päätätte, mitä parhaaksi näette.

Vielä lyijyammuskiellosta, mihin edustaja Mäenpää tässä viittasi aikaisemmin: Sen voi todeta, että puolustushallinnon näkövinkkelistä lyijyhaulien käytölle olisi tarvetta erityisesti ampumaharjoittelussa jatkossakin. Eli toivottavasti siihen löytyy järjellinen ratkaisu. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Listalle on tullut vielä yksi puheenvuoropyyntö. Meneekö alle 3 minuuttiin? [Timo Heinonen: Menee!] — Selvä.

14.33 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Oikeastaan haluaisin sanoa tuohon ministeri Kaikkosen toteamukseen, että tämä — tai nyt jo mennyt — hallitus halusi painottaa ihmisoikeuksia. Nyt oikeastaan tuli mieleen, että eikö sitten edellinen hallitus, siis keskustan Juha Sipilän hallitus, painottanut ihmisoikeuksia. Tämä on nimenomaan se, mikä nyt hämentää PIAN eli meidän puolustusteollisuuden toimijoita, kun nämä ihmisoikeudet on kuitenkin kirjattu yksiselitteisesti mukaan EU:n kantaan, jota Suomi on noudattanut jo Sipilän hallituksen aikana ja jo sitä ennenkin. Nyt sitten kysymys on siitä, onko jokin linjanmuutos tähän tapahtunut sillä, että tätä on painotettu ja on haettu esimerkiksi liikkumatilaa puuttua yli esimerkiksi tämän EU:n virallisen kannan, jota aiemmin on noudatettu. Tämä oli se minun kysymykseni, mikä huoletutti.

Nyt kun enää Rinteen hallitusta ei ole ja on toimitusministeristö ja tulee uudet hallitusneuvottelut, niin toivottavasti silloin tämä asia nousee esille ja selkeytetään se, sillä nämä puolustusteollisuuden yritykset saattavat tehdä kolmesta kuuteen vuotta neuvotteluja isoista kaupoista, ja jos ei ole tiedossa niitä pelisääntöjä, joilla ne vientiluvat myönnetään, niin silloin se on hyvin arpapeliä, uskalletaanko tämäntyppisissä olla.

Ja varmasti, jos vasemmistoliitto vielä uusiin hallitusneuvotteluihin kutsutaan, se miettii nyt sitten monta kertaa, lähteekö sellaiseen hallitukseen, joka ei isäntämaasopimuksen purkua sinne ole kirjaamassa. [Markus Mustajärven välihuuto] Olen melkein varma, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2019 vp

edustaja Yrttiaho ei ainakaan sellaista hallitusta ole tukemassa. Mutta jäämme mielenkiinnolla katsomaan, ovatko ne vain tyhjiä puheita.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan.